

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

ויצא

רק לפקוח את העינים ולראות את הגאולה

שיחות קודש

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

שבעים וחמש שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מוקדש להתגלותו המיידית לעיני בשר של
כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח שליט"א
למטה מעשרה טפחים ומתוך חיים נצחיים
ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו תיכף ומיד ממש

*

לעילוי נשמת

הרה"ג הרה"ת ר' מנחם מענדל הלוי ע"ה

בן הרה"ג הרה"ח הרה"ת ר' נחום הלוי ע"ה

לאבקאווסקי

נפטר בדמי ימיו, בן נ"ח שנה,

ש"ק פ' ויצא, חג הגאולה - יו"ד כסלו ה'תשע"ג

ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י

האחים דואק שיחיו

וקהילת "בית מנחם" - פיקא בולעווארד,

לאס-אנדזשעלעס, קאליפארניא

*

הי' שותף בהפצת "דבר מלכות"

לחשיג השיחות, להקדשות ולפרטים נוספים טל.: 753-6844 (718)

חוכן לדפוס ע"י

יוסף יצחק הלוי בן אסתר שיינדל

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

כתובתנו באינטרנט: <http://www.torah4blind.org>

משיחות ש"פ ויצא, ט' כסלו ה'תשנ"ב

– תרגום מאידית –

א. בנוגע לאדמו"ר האמצעי – בעל יום ההולדת ובעל ההילולא של יום זה, ט' כסלו – מוצאים אנו חידוש, שיום ההולדת שלו ויום ההילולא שלו חלים באותו יום (ט' כסלו). ועוד חידוש אצלו – שמיד למחרת יום ההולדת שלו (ויום ההילולא) – ביום יו"ד כסלו – חל חג הגאולה שלו¹, שבו נשתחרר מבית האסורים.

וע"פ הידוע², שלמועדי השנה יש שייכות לפרשיות התורה שבהן חלים המועדים הללו, מובן, שבפרשה של שבת זו – פרשת ויצא, ובפרשת וישלח (שמתחילים לקרוא בתפלת המנחה, ושחג הגאולה בשנה זו חל ביום ראשון של פ' וישלח³), יכולים למצוא לימודים הקשורים עם בעל יום ההולדת ויום ההילולא ובעל הגאולה.

כולל ובעיקר – להוציא מזה לימוד בענין שהזמן גרמא בדורנו זה ובזמננו זה – הגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו, כפי שדובר פעמים רבות לאחרונה, שעתה כבר סיימו את כל הענינים וצריך רק לקבל פני משיח

(1) בשנת תקל"ד.

(2) בשנת תקפ"ח. – ע"ד הסתלקותו, ראה הקדמה לתו"ח בראשית. "בית רבי" ח"ב פ"ו.

(3) בשנת תקפ"ו. – ע"ד גאולתו, ראה בארוכה "התמים" חוברת ב' ע' צו [פז], א. שם ע' פא [פח], א. ואילך. מבוא לקונטרס "בד קודש". "בית רבי" ח"ב פרקים ד"ה (נעתקו גם בקיצור לשון בהוספה לקונטרס הנ"ל ע' 20 ואילך).

(4) ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב (רצו), א.

(5) כבשנת הגאולה עצמה. ולהעיר שלפי המסורת בבית הרב (הובאה בהוספה לקונטרס הנ"ל ע' 22 בהערה), באה בשורת הגאולה בש"פ ויצא, ט' כסלו.

צדקנו בפועל ממש.

ב. החידוש בכך שיום ההולדת ויום ההילולא של צדיק חלים באותו היום – מובא בחז"ל: על דברי משה רבינו⁴, "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום", אומרת הגמרא⁵, "מה ת"ל היום, היום מלאו ימי ושנותי, ללמדך שהקב"ה יושב וממלא⁶ שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחודש לחודש שנאמר⁷ את מספר ימך אמלא".

הפירוש בזה בפשטות הוא, שאצל צדיק ישנה השלימות, שהקב"ה "ממלא" את ימי חייו – "את מספר ימך אמלא" – שיחי מספר שנים, "עגול" ומלא, מיום הולדתו עד יום הסתלקותו, עד לדיוק של יום אחד⁸.

אבל צריך ביאור – במה מתבטאת המעלה והשלימות בזה? שלימות עבודת הצדיק הרי היא שלימות ברוחניות – דבר שלכאורה אינו קשור ואינו תלוי בשלימות ימיו הגשמיים, כידוע⁹ ש"חיי הצדיק אינם חיים בשריים כי אם חיים רוחניים שהם אמונה ויראה ואהבה כו"¹⁰, וממילא מובן, שאצל צדיק יכולה לכאורה להיות שלימות העבודה (ברוחניות), אפילו כאשר שנותיו (הגשמיים) אינם ממולאים "מיום ליום" – וכפי שרואים אצל רוב הצדיקים, שהסתלקותם אכן לא היתה ביום הולדתם.

ג. ויש לומר: שלימות עבודת הצדיק היא בשעה שהשלימות הרוחנית משתקפת

(6) וילך לא, ב.

(7) ר"ה יא, א. סוטה יג, ב. קידושין לח, א.

(8) בסוטה שם: הקב"ה משלים.

(9) משפטים כג, כו.

(10) ראה יפה תואר לב"ר רפנ"ח.

(11) תניא אגה"ק ביאור לסי' ז"ך (קמו, ב).

משיחות ש"פ ויצא, ט' כסלו ה'תשנ"ב

אשר הולך ומתפשט בזמננו זה ללמוד עניני גאולה ועניני משיח, כדי להתכונן ולהכין אחרים לגילוי של הגאולה האמיתית והשלמה, כנ"ל.

כ. ויהי רצון, שמהדיבור וקבלת החלטות טובות עתה בענינים אלו – יביא הדבר תיכף ומיד בגלוי את הגאולה האמיתית והשלמה על-ידי משיח צדקנו, לעיני בשר של כאו"א מישראל ושל כלל ישראל,

ותיכף ומיד ממש הולכים כל ישראל – "ארו עם ענני שמיא"¹⁶⁹ – יחד עם כל מעשינו ועבודתינו, יחד עם כל הרכושים הגשמיים ("כספם וזהבם אתם"¹⁷⁰), ביחד עם הבתי "מקדש מעט"¹⁷¹, וכן הבתים הפרטיים (במילא ילכו כולם ברצונם הטוב...) – אשר נעשו חדורים לגמרי באור החסידות וקדושת הנשמה (כנ"ל), "ושכנתי בתוכם"¹⁷² – לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש, בבית המקדש השלישי [ויש לומר שבתי המקדש מעט והבתים הפרטיים שמעין מקדש מעט – מתחברים ומתדבקים¹⁷³ ל"מקדש אד' כוננו ידיך"¹⁷⁴], בקודש הקדשים, ששם נמצאת אבן השתי"ל, שממנה¹⁷⁵ הושתת העולם,

ועוד והוא העיקר – תיכף ומיד ממש.

(169) דניאל ז, יג. סנהדרין צח, א.

(170) ישע"י ס, ט.

(171) ראה מגילה כט, א.

(172) תרומה כה, ח.

(173) ראה סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 467 (לקמן ע' 401) ואילך. וש"נ.

(174) בשלח טו, יז.

(175) יומא נד, ב.

(167) "היום יום" כה כסלו.

(168) ראה סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 163. וש"נ.

כולל ובמיוחד – גם מנהג ישראל

המשומר¹⁵⁹, ויהודים כבר יושבים סביב השולחן - „שולחן אביהם“¹⁶⁰ (מלך מלכי המלכים הקב"ה), יחד עם משיח צדקנו (כפי שכתוב בספרים¹⁶¹ שבכל דור ודור ישנו „א' מזרע יהודה שהוא ראוי להיות משיח“, ובדורנו נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר; ולאחרי ארבעים שנה מאז הסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר יש כבר גם „לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע“¹⁶²,

כעת צריך רק להיות, שיפתחו את ה„לב לדעת“, ויפקחו את ה„עינים לראות“, ויפתחו את ה„אזנים לשמוע“, ועד"ז - לנצל את כל רמ"ח האברים ושס"ה הגידים הגשמיים - נוסף על לימוד התורה וקיום המצוות בכלל (רמ"ח מצוות עשה כנגד רמ"ח אברים¹⁶³ ושס"ה מצוות לא תעשה כנגד שס"ה גידים¹⁶⁴) - ללימוד פנימיות התורה כפי שנתגלתה בתורת החסידות וקיום הוראות רבותינו נשיאנו, כולל - ללימוד בעניני הגאולה, באופן שזה יפתח את הלב והעינים והאזנים - ושיבינו, יראו וירגישו בפשטות ממש בגשמיות העולם - את הגאולה האמיתית והשלימה בפועל ממש, וללימוד תורתו של משיח (פנימיות התורה) באופן של ראי, שכל זה כבר ישנו מן המוכן, צריך רק לפקוח את העינים ואז יראו זאת!

יט. ובאותיות פשוטות בנוגע

למעשה בפועל:

כיון שחיבור הנשמה וגוף, ורוחניות וגשמיות, כבר ישנם בשלימות (כנ"ל), והכל כבר מוכן לגאולה - צריך לעשות דברים שיגלו זאת בפועל ממש.

ולכל לראש בענין שהזמן גרמא - ביום ההולדת (כאשר מזלו גובר¹⁶⁵) ויום ההילולא של אדמו"ר האמצעי, להוסיף בלימוד תורתו, דוקא באופן של „רחובות הנהר“ דבינה (שמחברת רוחניות וגשמיות כנ"ל בארוכה).

והלימוד בזה שייך לכל בנ"י, אנשים ונשים (כמדובר כמה פעמים שלימוד החסידות והפצת המעין חוצה שייכים בפשטות גם לנשי ובנות ישראל, ובפרט כשעל-ידי זה אתי מר דא מלכא משיחא).

ו„תלמוד גדול שמביא לידי מעשה“¹⁶⁶ - להביא זאת למעשה ועבודה בפועל, וללימוד מאדמו"ר האמצעי, אשר אצלו באה לידי ביטוי שלימות עבודתו בתורת החסידות בגשמיות הגוף והעולם (בזמן ומקום), „ממלא שנותיהם מיום ליום“ - שאצל כל אחד תהי' השתדלות מיוחדת לבטא את הרוחניות וה„חסידישקייט“ שלו בגשמיות שלו, שבעניניו הגשמיים, ובזמן ובמקום הגשמיים שלו, יורגשו החמימות והחיות הנובעות מה- „אידישקייט“ שלו ומה „חסידישקייט“ שלו, עד לאופן שלא יהי' ביניהם כל פירוד כלל, אלא יהיו דבר אחד ממש.

נוסף לזה - שיראו לארגן בכל מקום ומקום התועדויות חסידיות, החל בחג הגאולה של יו"ד כסלו, ולדבר וללימוד שם בתורתו של בעל הגאולה, ולקבל החלטות טובות בענינים הנ"ל,

(165) ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע.

(166) מגילה כו, א.

הבשריים אין שום דבר מיותר וגם לא חסר דבר (לא פחות ולא יותר) לגבי השלימות בחיים הרוחניים. החיים הבשריים שלו (כולל ימיו ושנותיו הגשמיים) הם המשך והשתקפות של חייו הרוחניים.

ואדרבה: דוקא על-ידי זה שהשלימות מתבטאת גם בגשמיות, נפעל עליוי אפילו לגבי השלימות הרוחנית מצד עצמה (כדלקמן).

ולכן „הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום“ - כיון ששלימות העבודה של צדיק חודרת ומשתקפת (גם) בשלימות של גשמיותו (בהתאם לשלימותו ברוחניות), שהרי גדר העולם הזה הגשמי מורכב מזמן (ומקום)¹⁷, המתחלק לימים¹⁸, ימי השנה - כמאמר חז"ל¹⁹, „משבחר הקב"ה בעולמו קבע בו ראשי חדשים ושנים וכשבחר ביעקב ובניו קבע בו ראשי-חודש של גאולה“. זאת אומרת, שקביעות ה„שנים“ קשורה ב„עולמו“²⁰ (גשמיות העולם), בניגוד לקביעת „ראש-חודש של גאולה“, שקשורה עם „בחר ביעקב ובניו“ (הכוונה הרוחנית בבריאת העולם); ושנה (מלשון שינוי²¹ ומלשון משנה²²) מקיפה וכוללת בתוכה את כל

גם בשלימות גשמית - שלימות בזמן עבודתו, בשנים ובימים הגשמיים שלו. ובלשון חז"ל¹²: „יודע ה' ימי תמימים“¹³. . . כשם שהן תמימים כך שנותם תמימים“.

והטעם לזה הוא, כיון שתכלית ושלימות העבודה תורה ומצוות של יהודי (שהרי זוהי עבודת הצדיק - תכלית ושלימות העבודה)¹⁴ מתבטאת בזה, שיברר ויוכח את גופו הגשמי, באופן שאין שום חלקים נפרדים בחייו שאלהים אין עבודת השם שלו מגעת ח"ו (אין שום „הפסק“ ו„פירוד“, שום הפרדה בין נשמתו לגופו, בין רוחניותו לגשמיותו), אלא כל הפרטים בחייו חדורים ברוחה של נשמתו והרוחניות שלו. עד אשר הגשמיות נעשית טפלה ובטלה לנשמה ולרוחניות (עושים נפשם עיקר וגופם טפל¹⁵), באופן שכל הגשמיות היא כמו „כלי“ ו„לבוש“ - ועד כמו מרכבה¹⁶ - שמשקפת ומבטאת את שלימות עבודתו הרוחנית.

כלומר, אע"פ ש„חיי הצדיק אינם חיים בשריים כי אם חיים רוחניים“, הרי שלימות עבודתו היא, כאשר החיים הרוחניים חודרים ומאירים גם בתוך חייו הבשריים, עד שחייו הבשריים הם בבחינת „כלי“, ויתירה מזה - המשך והתפשטות של החיים הרוחניים, הם מתאחדים עם החיים הרוחניים, באופן שהם נעשים דבר אחד ממש - אדם אחד (צדיק), ששלימותו הרוחנית בחיים רוחניים, מתבטאת ומשתקפת במלואה בשלימות גשמית בחיים בשריים, באופן שבחיים

(12) ב"ר רפנ"ח וביפה תואר שם.

(13) תהלים לו, יח.

(14) ראה ספר הערכים-חב"ד מערכת אותיות

- אות צדי"ק ס"ח. וש"נ.

(15) ראה תניא פל"ב.

(16) ראה תניא פכ"ג. ועוד.

(17) שעהי"ה א פ"ז (פב, א).

(18) ועיקר התחלקות הזמן הוא לימים, כמרו"ל (נזיר ז, א) „יומי מפסקי מהדדי“. וראה אוה"ת בלק ס"ע תתקמח ואילך.

(19) שמו"ר פט"ו, יא.

(20) ויש לומר ש„בחר הקב"ה בעולמו“ קאי על בחירת ה' (נתאוה הקב"ה) לעשות לו ית' דירה בתחתונים (ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפ"ו. ובכ"מ), „בעולמו“.

(21) רמ"ז לח"ג רעז, ב. שרש ישע ערך שנה. עבוה"ק ח"ד פ"ט. וראה אוה"ת מקץ שלה, סע"א. (כך ה' תתקעו, א.

(22) ראב"ע בא יב, ב. ס' השרשים לר' יונה בן ג'נאח ולהרד"ק ערך שנה. רמ"ז שם. וראה אוה"ת מקץ שם.

שינויי הזמן – ולכן מתבטאת שלימות העבודה (הרוחנית) של צדיק, כשם שהן תמימים" בזה שגם שנותיו תמימות, כך שנותם תמימים", ש"הקב"ה יושב וממלא שנותיהם. . מיום ליום", וכל יום הוא ניצל בשלימותו (ע"י בירור ה"לבוש" שכנגד אותו יום, כידוע²³ ש"אי חסרא יומא חדא חסר לבושא חדא", וימי האדם קצובים לו בהתאם לשיעור הלבושים שהוא צריך להשלים ולתקן²⁴, כך שהשלימות והתמימות של הצדיק היא ברוחניותו ובגשמיותו (ימים ושנים גשמיים) בשווה. התמימות שלו בשני חייו הגשמיים היא המשך אחד לתמימות בעבודתו הרוחנית – "כשם שהם תמימים כך שנותם תמימים".

[ויש לומר, שכיון שלשון הגמרא הוא, "הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום", והיא לא מזכירה בענין שום תנאים והגבלות בצדיקים – צריך לומר, ששלימות זו קיימת אצל כל צדיק ברוחניות הענינים²⁵ (אפילו אצל זה

(23) ראה בכ"ז אוה"ת משפטים ע' א'קכב. שבויעות ע' צא. בלק שם. פינחס ע' א'קצט. ד"ה ואברהם זקן תשל"ח (ס"מ מלוקט ח"א ע' רפט ואילך). וראה לקו"ש ח"ד ע' 1194.

(24) ויש לומר, שכיון שבשנה (מלשון שינוי) נכללים כל השינויים, לכן, השלימות של הלבושים (ימים) היא בסיום השנה (מומן הולדת האדם). ועפ"ז, ממלא שנותיהם מיום ליום" (שגמר עבודת הצדיק ביום הסתלקותו הוא ביום הולדתו) מורה על שלימות עבודתו בבירור הימים (הלבושים) שניתנו לצדיק זה.

(25) כמובן שגם בענין השלימות גופא – כמה דרגות. [וכפי שהוא גם בצדיק שנתמלא שנותיו בגשמיות, שאפ"ל השלימות בזה שהסתלקותו היא באותו יום בחודש לידתו*, או גם שהיא באותו יום בשבוע דיום הולדתו (שווה שלימות נעלית

(*) ולהעיר שבר"ה יא. א נקט בנוגע להאבות רק חודש לידתם והסתלקותם (ניסן או תשרי).

שנסתלק ביום אחר מיום הולדתו)²⁶; אבל מובן ע"פ הנ"ל (שהשלימות היא כאשר זה מתבטא בגשמיות הימים), שנוספת שלימות – ואדרבה השלימות בזה בגלוי היא דוקא – כאשר זה מתבטא גם ב"ממלא שנותיהם מיום ליום" בגשמיות הימים, אצל הצדיקים שיום הסתלקותם הוא באותו יום בגשמיות שבו חל יום הולדתם].

ושלימות זו היתה בגלוי אצל האבות (ש"מ"ד בניסן נולדו בניסן מתו כו"ק²⁷), ואצל משה רבינו (היום מלאו ימי ושנותיו²⁸), ש"בשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד"²⁸ (נוסף לזה ששנותיו היו מלאים – מאה ועשרים שנה²⁹) – כיון שבהיותם רועי ישראל הראשונים, ובפרט משה – ה"רעיא מהימנא" של ישראל³⁰, הרי אצלם התבטאה השלימות של עבודת

יותר. וראה חדא"ג מהרש"א קידושין לח, א. [וע"ד ההפך בין "שבע שבתות תמימות" (אמור כג, טו) סתם לגבי התמימות כשהתחלת ספירת העומר היא "ממחרת השבת" גם כפשוטו [כבקיעות שנה זו], ש"אז השבתות הן תמימות כששת ימי בראשית" (קה"ר פ"א, ג ומת"כ שם. ועוד).

(26) ויש לומר ב' אופנים: (א) אף שבסיבוב שנותיו הגשמיים חסרים ימים משנה שלימה, הרי במספר ימים מועטים נגמרה עבודת הצדיק של שנה שלימה, באופן שהמועט (בזמן) מחזיק את המרובה (ברוחניות). ע"ד שמצינו בנוגע לר' בון (ירושלמי ברכות פ"ב ה"ח. שהש"ר פ"ו, ג), ורבי אלעזר בן עזרי' (משנה ברכות יב, סע"ב, ובגמ' שם כה, רע"א). (ב) נוסף לעבודת הצדיק במליון שנותיו מיום ליום, ניתוספו לו ימים יתירים על שנה שלימה.

(27) ר"ה שם.

(28) קידושין שם.

(29) כמ"ש (בראשית ו, ג) "והיו ימיו מאה ועשרים שנה".

(30) ומשה הוא, "כללות כולם" של כל ה"שבעה רועים הממשיכים חיות ואלקות לכללות נשמות ישראל" (תניא פמ"ב).

לאחר עבודתם של רבותינו נשיאינו, החל מאבות החסידות וימי גאולתם (בי"ט כסלו ויו"ד כסלו) וימי הולדתם וההילולא שלהם (בט' כסלו, בכ"ד טבת וכו'), ומאז כבר עברו כמה דורות ושנים, עד לעבודתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו – כבר סיימו את כל הבירורים,

כולל גם הבירור של "עשו הוא אדום"¹⁵⁷, ומכ"ש וק"ו, שהרי אפילו בזמן יעקב, סבר יעקב וחשב שעשו נתברר כבר (ומצד דרגתו של יעקב אמנם כך הי'), כנ"ל, עאכ"כ לאחר ריבוי העבודה מאז, הרי עשו כבר נתברר לגמרי, כפי שרואים זאת גם בהנהגה בזמן הזה (בגלות אדום) של אוה"ע המתתיחסים ל"עשו הוא אדום", בדרך מלכות של חסד (והנהגה זו מתפשטת גם בעוד מדינות, כפי שראו ורואים בפרט לאחרונה) –

הרי מובן, שעתה נמצאים כבר במצב בו הגוף הגשמי ואפילו גשמיות העולם כבר נתבררו ונזדככו לגמרי, והרי הם "כלי" מוכן לכל האורות והענינים הרוחניים, כולל ובעיקר – אורו¹⁵⁸ של משיח צדקנו, אור הגאולה האמיתית והשלימה, ועד גם לגילוי פשיטות העצמות של עצמות ומהות ית', כפי שזה מתגלה בפשיטות העצמות של משיח צדקנו (שלמעלה מבחינת יחידה ומכל השמות והדרגות והשפעות כו'), ועל-ידי זה – מתגלה הדבר גם בפשיטות של כאו"א מישראל,

והדבר היחיד שחסר הוא – שיהודי יפקח את עיניו כדבעי, ויראה איך הכל כבר מוכן לגאולה! יש כבר את ה"שולחן ערוך", יש כבר את הלוייתן ושור הבר ויין

(157) וישלח לו, א.

(158) זח"ג לד, ב. הובא ונת' בלקוטי לוי"צ לחז"ג ע' ריש ואילך.

יז. ולהוסיף, שבכל זה ישנה הדגשה יתירה בקביעות שנה זו, כאשר ט' כסלו חל ביום השבת:

ביום השבת נמשכת הקדושה הרוחנית של עונג שבת (שלמעלה מעולם) בגשמיותו של יהודי – באכילתו, שתייתו ושינתו, על-ידי המצווה לענוג בעונג אכילה ושתיה¹⁵⁹, ושינה בשבת תענוג¹⁵¹. עד אשר הנשמה יתירה שנמשכת בשבת¹⁵² פועלת שינוי גם בטבע הנפש הבהמית¹⁵³, ועד בטבע הגוף¹⁵⁴ הגשמי¹⁵⁵, וגם בגשמיות העולם¹⁵⁶.

יח. כל האמור לעיל שייך ונוגע ליהודים בכל הדורות. על אחת כמה וכמה בדורנו זה ובזמננו זה – שע"פ סימני חז"ל (במסכת סנהדרין, במדרשים ובכ"מ) נמצאים כבר בשלב הגאולה ממש,

וכמדובר כמה פעמים לאחרונה, שלאחר הריבוי המופלג של מעשינו ועבודתינו במשך כל הדורות, ובפרט

(לקו"ד ח"ג תפח, ב. וראה לקו"ש ח"ג ע' 799 ואילך). וראה שיחת י"ט כסלו תש"ד (ע' 49), שיו"ד כסלו הוא ע"ד יום א' דחג הסוכות וי"ט כסלו הוא ע"ד שמחת תורה.

(150) שו"ע אדה"ו או"ח ריש הל' שבת. (151) סידור קול יעקב במקומו. ועוד. וראה לקו"ש ח"ב ע' 254 הערה 50.

(152) תענית כז, ב. ועוד.

(153) ולכן ע"ה אינו משקך בשבת (ירושלמי דמאי רפ"ד. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1038 הערה 24).

(154) וכמחז"ל שאינו דומה אור פניו של אדם בשבת כו' (ב"ר פ"א, ב. מכילתא יתרו כ, ט. וראה נ"ב שו"ע אדה"ע ס"ב ס"ח).

(155) כמו שהעיד ע"ז אחד מן גדולי חכמי הרופאים, שבלייל שבת ויומו יש שינוי גודל בדפק שביד הישראל, מחמת הארת אור העונג העצמי דיחידה כו' (תורת חיים – לבעל היום ההולדת וההילולא והגאולה – ויקהל תרלב, א).

(156) כמובן מאה ש"סמבטיון יוכיח" (סנהדרין סה, ב. ב"ר פ"א, ה), ועוד – ראה קה"י ע' שבת בתחלתו.

ויש לומר, שזהו גם הרמז בשם התואר שלו - "האדמו"ר האמצעי": אמצעי מצוין שהוא בא בין הראשון לשלישי, והוא מחבר אותם. האדמו"ר האמצעי - בהיותו בדרגת הבינה - מחבר את הנשיא שלפניו עם הנשיא שלאחריו, אדמו"ר הזקן (חכמה), ואדמו"ר הצמח-צדק (דעת), באופן שבו נכללים ג' ראשי ואבות החסידות (כנגד חב"ד), כיון שבו מתבטאת כללות הפעולה של גילוי חסידות חב"ד, לחבר אלקות עם העולם.

טז. ע"פ הנ"ל מובן מדוע דוקא אצל אדמו"ר האמצעי מוצאים את החידוש והשלימות, שימי חייו הגשמיים היו "מיום ליום" (שנסתלק ביום שנולד - ט' כסלו)¹⁴⁶, כיון שאצלו מודגש החיבור של רוחניות וגשמיות (הבא מכח העצמות, מרחב העצמי), שהשלימות בעבודה הרוחנית מתבטאת ו"משקה" (והשקה את

146) משא"כ הבעש"ט שנולד בח"י אלול ונסתלק ביום א' דחגה"ש [ובנוגע להרב המגיד לא ידוע יום הולדתו, ויום ההילולא שלו הוא ב"ט כסלו], ואדמו"ר שנולד בח"י אלול ונסתלק בכ"ד טבת. וכן ברבותינו נשיאנו ממלא מקומו של אדהאמ"צ: אדמו"ר הצ"צ - ערב ר"ה י"ג ניסן, אדמו"ר מהר"ש - ב' אייר י"ג תשרי, אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע - כ' חשוון ב' ניסן, וכ"ק מו"ח אדמו"ר - י"ב תמוז י"ד שבט.

ויש לומר, שכיון שרבותינו נשיאנו הם המשך ושלישלת אחת, ועד שהם בבחי' "מאור" (שבוה לא שיך שלשלת - ראה שיחת ש"פ ויצא, ט' כסלו תשי"א), היינו שהם מציאות אחת (ובפרט שכל נשיא נקרא "ממלא מקומו" של הנשיא שלפניו, היינו שהוא ממלא כל המקום והמעלה שלו, נוסף על ההוספה משלו מצד, מעלין בקודש", וגם ההוספה של עבודת כל נשיא המיוחדת לו ולדורו) - הרי השלימות באחד מהנשיאים נמשכת בכלום, אלא שבגלוי ה"ז בנשיא ההוא וממנו נמשך לכולם. ע"ד הידוע בנוגע לענין ד"מצות דהוי זהיר ב"י טפ"י", שמצוה זו היא ה"שער" שעי' עולים שאר המצוות.

פני האדמה") גם את ימיו ושנותיו הגשמיים, שגם הם תמימים ושלמים ("ממלא שנותיהם . . מיום ליום").

ועפ"ז יש לומר גם הטעם מדוע יום זה (ט' כסלו) הוא גם ערב והכנה ליו"ד כסלו, חג הגאולה שלו (שנקבע לחג בשנה הראשונה (תקפ"ח), יום לאחר ההסתלקות¹⁴⁷) - כיון ששלימות החיבור של שלימות עבודת הצדיק ברוחניות עם שלימות בגשמיות (בימיו ושנותיו) היא הכנה מתאימה הנותנת מיד את הכח לפעול את ענין "הגאולה" בענין "יפוצו מעינותיך חוצה" (כידוע שגאולתו של אדמו"ר האמצעי, ע"ד גאולת אדמו"ר הזקן, היא בעיקר גאולה לענין הפצת מעיינות החסידות חוצה, על מה שקודם לכן ה' קטרוג), שאפילו בערך לאופן גילוי החסידות של אדמו"ר האמצעי (באופן של "רחובות הנחר") עד למאסר והגאולה, באה גם בזה גופא, "גאולה" - גאולה ופריצת גדר שלמעלה ממדידה והגבלה, המוסיפה כוחות חדשים, עד שלא בערך, לחבר עליון ותחתון (ע"ד החידוש של ביטול הגזירה בין עליונים לתחתונים במתן תורה¹⁴⁸) (של נגלה דתורה בגלוי).

ועד ליתירה מזה - שהגאולה של יו"ד כסלו נעשית ההתחלה וההקדמה לגאולה של י"ט כסלו, "ראש השנה לחסידות"¹⁴⁹.

147) אלא שבגלל ההסתלקות לא חגגו הגאולה בשנה הראשונה ב"שטורעם" (רעש), כידוע. אבל בשנים שלאחריו, חגיגת הגאולה (ביו"ד כסלו) היא בכל השטורעם, ובפרט שהיא באה למחרת ט' כסלו, יום ההולדת ויום ההילולא שלו.

148) תנחומא וארא טו. שמו"ר פי"ב, ג. ועוד.

149) כידוע הפתגם, שיו"ד כסלו הוא יום ההולדת של חסיד, וי"ט כסלו הוא יום הברית

(*) ולהעיר מהשייכות לט' כסלו (ערב יו"ד כסלו), יום ההולדת של אדהאמ"צ.

נצטווה על ידי הקב"ה "שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך"³⁸ - הרי במקום שיעקב יקיים את הציווי, ותיכף ומיד ישוב לארץ ישראל, מתחיל רק אז הסיפור של יעקב עם עשו, "וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שער שדה אדום"³⁹, עם כל הפרטים שבפ' וישלח (ורק לאחר פ' וישלח, חוזרת התורה לספר ש"וישב יעקב בארץ מגורי אביו"⁴⁰)!

שהרי לכאורה, עיקר הסיפור על עבודת יעקב אבינו - בתור אחד מ"האבות הן הן המרכבה"⁴¹, ואדרבה - "בתור שבאבות"⁴² - ה' צריך להיות על עבודתו הקדושה בארץ ישראל (ורק בקיצור - אם בכלל - על עניניו ו"עסקיו" עם לבן הארמי ועשו הרשע), כפי שזה בנוגע לסיפור בתורה אודות עבודת אברהם ויצחק (שעיקר הסיפור הוא על עבודתם בארץ ישראל)!

ה. והביאור בזה:

ע"פ הידוע ש"מעשה אבות סימן לבנים"⁴³, מובן שהסיפור בתורה על "מעשה" יעקב אבינו עם לבן ועם עשו (בפרשיות ויצא, וישלח), הוא "סימן" והוראה לבנים, בעבודתם של ישראל.

באמצעות הסיפור בתורה על יעקב אבינו ("ויצא יעקב" ו"וישלח יעקב") - שזוהי הפעם הראשונה בתורה שבה מדובר באריכות ובפרטיות על העבודה (של האבות) בעולם - מלמדת התורה - תורה

הצדיק, כפי שהיא משתקפת ב"מלאו ימי ושנותי".

ועד"ז התבטא הדבר בגלוי אצל אדמו"ר האמצעי, משה רבינו שבדורו⁴⁴, וכדלקמן.

ד. הביאור בזה יובן בהקדים השייכות עם פרשיות השבוע - ויצא וישלח (שמתחילים במנחה), שבהן מוצאים דבר פלא:

עיקר הסיפור בתורה על עבודתו של יעקב אבינו, הוא לא בפרשת תולדות, שבה מדובר איך יעקב הי' בבית אביו בארץ ישראל (בבאר שבע), אלא בפרשת ויצא, שבה מדובר על "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה"³² - על יציאת יעקב מבאר שבע אל חרן, "חרון" אף של מקום (בעולם)³⁴, אל לבן הארמי, עם כל הענינים הבלתי רצויים הקשורים בזה - ירידה הכי גדולה - שלכן פחד יעקב (ונזקק להבטחתו של הקב"ה "ושמרתך גו"³⁵)!

יתר על כן: דוקא בחרן נישא יעקב והקים את ביתו (רובם ככולם של השבטים³⁶) - היסוד של עם ישראל!

אפילו לאחר שיעקב השלים את עבודתו אצל לבן בחרן והוא מתכוון לשוב אל בית אביו - כפי שביקש "ושבתי בשלום אל בית אבי"³⁷, ואחר-כך

31) להעיר מהשייכות דמשה לאדמו"ר האמצעי - כמודגש גם בהאושפיזין דחג הסוכות, ששניהם באים ביחד ביום ד' דחג.

32) ריש פרשתנו (כח, יו"ד).

33) פרש"י ס"פ נח. וראה לקו"ש חט"ו ע' 63 ואילך.

34) כ"ה בכמה דפוסי רש"י. וראה לקו"ש שם הערה 7.

35) פרשתנו שם, טו.

36) מלבד בנימין שנולד בארץ ישראל.

37) פרשתנו שם, כא.

38) שם לא, ג.

39) ר"פ וישלח (לב, ד).

40) ר"פ וישב (לו, א).

41) ב"ר פמ"ז, ו. פ"ב, ו.

42) שם רפ"ע. וראה גם חז"א קיט, ב. שער הפסוקים תולדות כו, כה.

43) ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו.

רמב"ן לך לך יב, ו. וראה לקו"ש חט"ו ע' 76.

וש"נ.

מלשון הוראה⁴⁴, הוראה לדורות – שתכלית העבודה של יהודי היא לפעול בעולם, והתורה גם מלמדת אותו את סדר העבודה בזה בפרטיות:

„ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה” מסמל בכללות את ירידת הנשמה בגוף⁴⁵. נשמתו של כל יהודי – „נשמה שנתת בי טהורה היא”⁴⁶ – „יצאת מ”באר שבע”, ספירת הבינה (מקור (באר) של שבע מדות דאצילות), והיא יורדת למלכות⁴⁷, „חרנה”, עד לירידה (של המלכות) לעולמות ב”ע”⁴⁸ – „אתה בראתה אתה יצרתה אתה נפתחה ב”ע”⁴⁹, עד לעולם הזה הגשמי והחומרי, „חרון אף של מקום”, שהוא „מלא קליפות וסט”א”⁴⁹, המעלימים ומסתירים על אלקות, ועל קדושתה ורוחניותה של הנשמה, ועוד יותר – ביכולתם ר”ל להזיק ליהודי (כפי שיעקב פחד⁵⁰).

אבל הכוונה בירידה הגדולה היא, שאדרבה, שיהודי (יעקב) יתגבר על כל ההעלמות וההסתרים שמצד חומריות וגשמיות העולם („חרנה”), ואדרבה – (דוקא) שם יקים בית בישראל, עד לאופן של „מטתו שלמה”⁵¹.

(44) ראה רד”ק לתהלים יט, ת. ועוד.

(45) אזה”ח פרשתנו כח, יד. הובא ונת’ בקיצורים והערות לתיאור ע’ נז. ד”ה ויצא תר”ל (ע’ כט ואילך).

(46) נוסח ברכות השחר.

(47) כפירוש הא’ בפסוק ויצא יעקב גו’ – ראה בארוכה ד”ה ושבת’ בשלום תשל”ח (סה”מ מלוטק ח”ב ע’ קנה ואילך). וש”נ.

(48) כפי’ הב’ בפסוק זה – שם.

(49) תניא פל”ו.

(50) ב”ר פרשתנו פס”ח, יא. הובא בפרש”י שם כח, יא.

(51) תנחומא (באבער) פרשתנו ד. ויק”ר פל”ו, ה. פרש”י ויחי מז, לא. וראה פסחים נו, א. תו”כ בחוקותיו כו, מב. ספרי ואתחנן ו, ד. האוינו לב, ט. ברכה לג, ב. ב”ר פרשתנו שם.

דבר זה נעשה ע”י שבהיותו נשמה בגוף, הוא מגלה – על-ידי קיום התורה והמצוות – את אור נשמתו, ועל-ידי זה הוא מהפך את החומריות לגשמיות, ופועל בהגשמיות שתהי’ בטלה וטפלה ועד לכלי לרוחניות (הנשמה שלו), עד שגופו הגשמי מתאחד עם נשמתו.

כפי שזה מרומז מיד בתחילת יציאת וירידת יעקב – „ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה”: דוקא על-ידי „חרנה” – ירידת הנשמה למטה – נעשה ונפעל „וילך” בנשמה עצמה, כמו שכתוב⁵² „ונתתי לך מהלכים בין העומדים”. ועוד יותר, נאמר „וילך חרנה” ולא „לחרן”, כיון שהעבודה למטה פועלת את ענין ההליכה („וילך”) גם במציאות של „חרנה” („חרון אף של מקום”) עצמה. ולכן לא נאמר „וילך לחרן”, שאז היתה הכוונה רק שיעקב הלך אל חרן (אבל ההליכה וחרן נשארים שני דברים נפרדים), אלא – „וילך חרנה”, שמרמז שההליכה (רוחנית) נמשכת גם אל מציאותה ובתוך מציאותה של חרן עצמה.

ויש להוסיף, שדבר זה מרומז גם בתוספת ה”א של חרנה (ולא „לחרן”) – כמאמר חז”ל⁵³ „נברא העולם הזה בה”י”. כלומר, על-ידי היציאה מבאר שבע לחרן, מגלים בחרן – את הה”א (של שם הוי”) שבה נברא העולם הזה, דהיינו, הכח והחיות האלוקי שמחי’ את הבריאה, ובלשון הידוע – את „כח הפועל בנפעל”, שמבחינים ומכירים ב„נפעל” (גשמיות העולם) את ה„כח הפועל” (חיות האלקי) ועד שה„נפעל” הוא רק ביטוי של „כח הפועל” (אשר מתבטא

(52) זכר”י ג, ז. וראה תו”א וישב ל, סע”א ואילך. לקו”ת שה”ש כ, ב. ובכ”מ.

(53) מנחות כט, ב.

האדם עם „דיעה את ה” על-ידי לימוד תורת החסידות – נדרשת בנוסף להשגה בנקודת החכמה, גם הבנה של בינה, באופן של התרחבות.

ועד”ז מובן גם בנוגע ליחוד של רוחניות וגשמיות (אלקות והעולם) שנעשה על-ידי חסידות, שהשלימות בזה נפעלת ע”י שבנוסף לחכמה יש גם בינה [כפי שהדבר מתבטא גם בחייו הבשריים של אדמו”ר האמצעי – כידוע¹⁴³ דברי הצ”צ עליו: „באם היו חותכים לחותני אצבע, לא הי’ פורץ דם כי אם חסידות”, דהיינו, שחייו הגשמיים – הדם שלו, „הדם הוא הנפש”¹⁴⁴ עצמו – הי’ חסידות (רוחניות)¹⁴⁵].

ויש לומר, שהטעם לזה הוא משום ש„רחובות הנהר” של בינה (אינם רק התפשטות ולמטה מנקודת החכמה, אלא משום שהם) נמשכים משורש הבינה (שלמעלה מחכמה), במרחב העצמי, לכן יש בכוחם לחבר רוחניות וגשמיות, בהיותם למעלה משניהם. [ואדרבה: הגילוי של המרחב העצמי בא דוקא על-ידי העבודה למטה, „מן המיצר קראתי י”ה ענני במרחב י”ה, כנ”ל].

(143) ס’ השיחות תש”ד ע’ 79. הביאור בזה ע”ד הקבלה – לקוטי לוי”צ שם ע’ שלט.

(144) פ’ ראה יב, כג.

(145) וכן מודגש בפעולתו על החסידים, כידוע פתגמו, כי רצונו שכאשר שני אברכים נפגשים יחדיו בשוק, ידברו חסידות (ס’ השיחות תש”א ע’ 52), בענין אריך ועתיק (בית רבי ח”ב פ”א הערה ה’ (השני)). ובס’ השיחות תש”ג (ע’ 13): „זאלן יונגע לייט פארשטעהן אין כתר ווי די 5 פינגער, וועט ער זיין צופרידן”. [„שארברים יבינו בכתר כמו בזמשת האצבעות, הי’ לו מכך סיפוק”]. היינו, נוסף על זה שילמדו חסידות (בשכל), ידברו בזה גם בשוק, ויבינו בזה כמו בה’ אצבעות הגשמיות שביד – כי בכח הבינה לחבר בשלימות חסידות (אלקות) ועולם, רוחניות וגשמיות.

הגילוי) – במדות האדם המתחלקות לשש פעמים שש, שלימות גילוי המדות בפרטיות (שש פעמים שש = לו).

טו. בגילוי תורת החסידות בחודש כסלו עצמו – נפעל החיבור של רוחניות וגשמיות באופן מיוחד על-ידי אופן גילוי החסידות של אדמו”ר האמצעי¹⁴⁰:

ידוע שגילוי תורת חסידות חב”ד הי’ באופן מסודר, וכל אחד מרבותינו נשיאינו גילה ופעל עוד שלב ודרך בגילוי, בהתאם לסדר ההתגלות של שכל חדש [אע”פ שמיהו זה ואיזהו להיכנס ולחלק בין מאורות החסידות, אבל רבותינו נשיאינו עצמם גילו את הדרגות]: אדמו”ר הזקן הוא דרגת החכמה של תורת החסידות – הוא גילה את ענייני החסידות באופן של נקודה. אחריו אדמו”ר האמצעי – דרגת הבינה – הביא את הנקודה (נקודת החכמה) בביאור רחב בהבנה והשגה, עד להתפשטות והתרחבות, „רחובות הנהר” של בינה¹⁴¹, בדוגמת מי הנהר (בינה) הנמשכים ממעין (חכמה), אלא שבנהר הם מתרחבים ומתפשטים. וכפי שרואים בדרושי החסידות שלו, שענייני החסידות של אדמו”ר הזקן, באים אצלו בגילוי רב, בהתפשטות ובהתרחבות¹⁴².

בכדי לפעול בשלימות את יחוד השכל עם המושכל, ובנידון דידן – יחוד שכל

(140) בהבא להלן, ראה לקו”ש חכ”ה ע’ 349. וש”נ.

(141) ראה זח”ג קמב, א. ועוד.

(142) גם אצל הצמח-צדק מצינו הרחבה גדולה בתורת החסידות, אבל עיקר חידושו הוא (בספירת הדעת –) החיבור דנגלה וחסידות, ההשואה ותיזון של ענייני חסידות בדרושי אדה”ז וכו’ עם תורת הנגלה כו’, ואילו החידוש של אדמו”ר האמצעי הוא, התרחבות גדולה וביאור רחב בהנקודות המובאות בדרושי אדה”ז, כנראה בפועל.

כסלו יש שייכות מיוחדת עם גילוי פנימיות התורה חוצה, כיון שעיקר נס חנוכה הוא נס פך השמן, ושמן שבתורה הוא רזין דרזין דאורייתא¹²⁷, וצריך להדליקו „על פתח ביתו מבחוץ“¹²⁸, באופן שהגילוי של הרזין דרזין ב„ביתו“, יאיר (דרך פתח ביתו) גם ב„חוץ“.

והביאור בזה (בשייכות של כסלו עם גילוי פנימיות התורה):

החילוק בין חודש כסלו (השלישי בחודשי החורף) וחודש סיון (השלישי בחודשי הקיץ), הוא¹²⁹: חודשי החורף הם ימי הגשמים (בהם אומרים „משיב הרוח ומוריד הגשם“), והרי¹³⁰ גשמים קשורים עם עבודת האדם למטה, וכמו שכתוב¹³¹ „כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ, ואדם אין לעבוד את האדמה, ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה“, משאכ חודשי הקיץ (אשר באים לאחר ימי הגשמים), הם קשורים בעיקר בענין הטל, אשר יורד מלמעלה, טל¹³² לא מיעצר¹³³.

דוקא בענין הגשמים – שבא על-ידי עבודת המטה, (בגשמים גם מלשון) גשמיית העולם – מודגשת שלימות

החיבור של מעלה ומטה: „ואד יעלה מן הארץ“ – מן הארץ עולה למעלה „אד“ (יסוד דק), דבר המוכיח שהוא קשור ובערך לגדרי התחתון, „והשקה את כל פני האדמה“, מלמעלה למטה, הגשמים יורדים מענני שמיא (למעלה), אבל באופן ש„והשקה את כל פני האדמה“, הם משקים את כל הארץ, את כל הגשמיית (וגם את „פני האדמה“ – את הפנימיות של גשמיית הארץ), וכפי שטבע המשקה (מים) הוא, שהמציאות אשר הוא נוגע בה, נעשית ספוגה לגמרי במשקה.

ובזה מתבטאת המעלה של (אין מים אלא תורה)¹³⁴ בכלל, ובמיוחד גילוי תורת החסידות (בחודש כסלו) – ששכל האדם (הנברא) והמציאות הגשמית של העולם יהיו חדורים באלקות, „מי הדעת הטהור“¹³⁵, „דע את אלקי אביך“¹³⁶, עד לאופן של „כולה משקה“¹³⁷, שכל העולם כולו (גשמיית) יהי חדור וספוג באלקות (רוחניות), „מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים“¹³⁸, כפי שיהי בגלוי בגאולה האמיתית והשלימה (שבאה על-ידי „יפוצו מעינותיך חוצה“).

ויש להוסיף, שדבר זה מרמז גם במלה „כסלו“, אותיות „כס לו“¹³⁹ – שהדרגות באלקות שהן בבחינת „כס“ (מלשון מכוסה), מכוסות מצד עצמן (בהיותן מסתים דקוב“ה), יתגלו למטה ב„לו“ (בגימטריא „אלה“, המורה על שלימות

(134) ב"ק יז, א. וש"נ.

(135) רמב"ם סוף הל' מקואות.

(136) דה"א כח, ט. תניא ק"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנו, ב).

(137) תורת אדה"ז – המשך וככה תרל"ז פמ"ו.

(138) ישע"י יא, ט. רמב"ם בסיום וחזרתם ספרו.

(139) לקוטי לוי"צ שם ע' רה. ע' רכב. וראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 123-5 (לעיל ע' 76-8).

בציור הנפעל)⁵⁴.

ו. „ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש, ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא“⁵⁵:

כאשר נשמתו של יהודי יורדת למטה להתלבש בגוף גשמי בעולם הזה הגשמי, „עולם“ מלשון „העלם“⁵⁶ – מיד יש „כי בא השמש“, העלם על הגילוי של „שמש ומגן הוי' אלקים“⁵⁷, שכתוצאה מזה נעשה „וישכב במקום ההוא“ – שענין השכיבה מסמל⁵⁸, ש„ראש“ האדם (המעלה שבו) משתווה אל „רגל“ האדם (המטה שבו) [כדלקמן סעיף ז], על-ידי ההעלם וההסתר של „עולם הזה הגשמי והחומרי ממש והוא התחתון שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' וחושך כפול ומכופל“⁵⁹ [ובפרט בחושך וליל הגלות⁶⁰, כאשר „אותותינו לא ראינו“⁶⁰, ובמיוחד

(54) להעיר מהידוע (ראה ע"ח ש"נ פ"א-ב. מאז"א מערכת א סכ"ד) שד' עולמות אבי"ע הם כנגד דצח"מ. ועפ"ז מובן, שגילוי כח הפועל בנפעל דעולם העש"י (יש שבו כל הד' ענינים דדצח"מ), כולל, נוסף על כח הפועל (דעולם העש"י), גם כח הנוצר וכח הבורא וכח האצילות. ועפ"ז נמצא, שע"י בירור וזיווך הגשמיית, מתגלה בו נוסף על כח העצמות (שהוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין – אגה"ק ס"כ), כדלקמן, גם (במילא) כל הגילויים דעולמות אבי"ע.

(55) פרשתנו כח, יא.

(56) לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ.

(57) תהלים פד, יב.

(58) ראה גם מכתב כ"ה מנ"א תש"ח*. סה"מ

מלוקט ח"ד ע' קסג.

(59) כידוע ש„ויצא יעקב גו" מרמז על גלות עם ישראל (ראה ב"ר פרשתנו פס"ח, יג. והר פרשתנו קמט, ב. שלה"ר רצב, ב). וראה לקו"ש חכ"ה ס"ע 153 ואילך. וש"נ.

(60) תהלים עד, ט.

(*) אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ב ע' שנא. המו"ל.

בעקבתא דמשיחא, כאשר מצויים במצב של שינה ושכיבה, כשהכוחות הגלויים נמצאים בהעלם, וממילא הראש והרגל שווים].

ועוד יתרו' – עוה"ז התחתון הוא „מלא קליפות וסט"א שהן נגד ה' ממש“⁶¹ (מורדים), שלכן צריך להיות „ויקח מאבני המקום“ – „שירא מפני חיות רעות“⁶².

אבל דוקא על-ידי הירידה, נפעל גילוי והתגברות הרוחניות (הנשמה) גם בגשמיית הגוף, שגם במצב ירוד של „וילן שם כי בא השמש גו' וישכב“, שראשו בהשוואה עם גופו, הוא ממשיך את קדושת הנשמה גם בתוך גופו; ועוד יותר, שנעשה „וישכב“ למעליותא, שהגוף הגשמי מתאחד עם הנשמה, ועל-ידי זה נפעלת שלימות נעלית יותר באין-ערוך גם בנשמה, כדלקמן.

ז. ויובן זה בהקדים השאלה (כפי ששואלים המפרשים)⁶³ על מה שמסופר בפסוק – „ויפגע במקום גו' וישכב במקום ההוא“:

לכאורה, כיצד מתאים שדוקא „במקום ההוא“ – מקום המקדש – שכב יעקב⁶⁴ לישון⁶⁵? דאף-על-פי ש„שקעה לו חמה פתאום שלא בעונתה כדי שילין שם“⁶⁶,

(61) ראה לקו"ש שם ע' 429 הערה 52.

(62) פרש"י עה"פ (ד"ה וישם מראשותיו).

(63) דברי דוד להט"ו שם.

(64) אף שיעקב עצמו לא ידע ע"ד קדושת המקום, כמ"ש לקמן (כח, טז) „ואנכי לא ידעתי“, ובפרש"י „שאם ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה“. והשאלה שבפנים היא על זה שהקב"ה הזמין שכן תהי' הנהגת יעקב בפועל.

(65) בדברי דוד שם מתרץ, דע"ז ששקעה חמה שלא בעונתה הרגיש יעקב שזהו סימן שרצון הקב"ה הוא שישכב שם. אבל להעיר מפרש"י שבהערה הקודמת.

(66) פרש"י עה"פ ד"ה כי בא השמש.

הרי אומרים חז"ל על המילים „וישכב במקום ההוא“ עצמן – „כאן שכב אבל כל י"ד שנה שהי' טמון בבית עבר לא שכב⁶⁸ („שהי' עוסק בתורה“⁶⁹) . . כאן שכב אבל כל כ' שנה שעמד בביתו של לבן לא שכב, ודוקא כשלא במקום בית המקדש, שכב יעקב לישון?⁷⁰

מזה גופא מובן, שהשכיבה היא (גם) ענין למעלות, ואדרבה – ענין הכי נעלה, וענין זה מתגלה דוקא במקום המקדשי.

ויש לומר הביאור בזה:

ההבדל בגשמיות בין עמידה וישיבה לשכיבה, הוא: בעת עמידה (ואפילו) ישיבה, ניכר בגלוי החילוק בין החלק העליון (הראש והאמצע) של האדם לחלק התחתון (הרגל); שזהו ה„עליון“ שמנהיג את ה„תחתון“. משא"כ בשעה שהאדם ישן, שאז החלק העליון והחלק התחתון שלו הם בהשוואה⁷².

וברוחניות הענינים: החלק העליון של האדם מסמל את תוכנו ומהותו הרוחניים. החלק התחתון שלו מסמל בעיקר את גשמיותו.

מזה מובן, שאע"פ שבפשטות ובגלוי,

(67) ב"ר פרשתינו שבהערה 50.

(68) „פי' שלא הי' ישן מושכב אלא מתנמנם שינת עראי . . ראשו בין ברכיו“ (נחלת יעקב לפרש"י כאן. וראה גם משכיל לדוד שם. דברי מהרי"א עה"פ).

(69) פרש"י עה"פ ד"ה וישכב במקום ההוא. (70) שינת קבע, שהיא באופן דשכיבה דוקא (ראה דברי מהרי"א שם).

(71) ומה שאמר יעקב „שאם ידעת לא ישנתי כו" (כנ"ל הערה 64) – מובן ע"פ המבואר לקמן ס"ח.

(72) ואף שע"ד הרגל משימים כר תחת הראש (וראה תוד"ה כל – תענית ל, ריש ע"ב. ועוד), הרי אין זה מוכרח ע"פ הלכה. ונמצא, שענין השינה ע"פ תורה הוא – בהשוואה בין הראש והרגל.

ענין השכיבה – כשה„מעלה“ (רוחניות) משתווה עם ה„מטה“ (גשמיות) – הוא ירידה גדולה ביותר (בבחינת הגילויים), בכל זאת, בשורש ובפנימיות הענין, יש בזה עילוי גדול ביותר, שדוקא במצב זה נמצא ה„מעלה“ יחד עם ה„מטה“ בהשוואה גמורה, שזה בא מצד גילוי עצמותו ומהותו ית', שבהיותו „למעלה“ מכל הגדרים של מעלה ומטה, הרי שניהם בהשוואה גמורה ממש. ועל דרך הידוע⁷³, שהפשיטות של איש פשוט (שאצלו לא מאיר השכל שבראש) קשור עם פשיטות העצמות.

ודבר זה נמשך אחר-כך גם כאשר הוא קם ממצב השכיבה, שגם שם, במקום שמורגשים הגדרים והחילוקים שבין מעלה ומטה (שזהו „מעלה“ וזהו „מטה“) – נמשך ומתגלה עצמותו ית'; ואז מתבטא החילוק שבין מעלה ומטה רק ב„ציר“ שלהם, אבל ב„מהותם“ הרי הם ענין אחד ויחיד – גילוי עצמותו ית'.

זאת אומרת, שבעבודתו של יהודי, ביציאתו מבאר שבע והליכתו „חרנה“, יש שני ענינים: (א) נוסף על ההתגברות של גילוי הרוחניות על העלם הגשמיות, באופן שגשמיות אינה מעלימה, אלא היא „כלי“ לרוחניות [שאו הגשמיות, כפי שהיא בגדרי מציאותה, היא למרות הכל העלם והסתרה על רוחניות], נפעלת גם (ב) השתוות והתאחדות בין גשמיות ורוחניות (גם בתוך גדר מציאותם) על-ידי גילוי העצמות שלמעלה משניהם.

ה. עפ"ז תובן הנהגתו של יעקב ב„וישכב במקום ההוא“ – שהרי אדרבה: דוקא מצד זה שזהו מקום המקדש, אשר שם (היתה אחר כך) תכלית ושלמות המשכת וגילוי אלקות, עד לגילוי

(73) ראה שיחת י"ב תמוז תש"ו – לקו"ד ח"ג תצא, ב. וראה גם סה"מ תשי"ז ע' 256 ואילך.

„נקבה¹¹⁶ תסובב גבר“¹¹⁷, נשמה ניוונית מן הגוף¹¹⁸.

יד. תכלית זו של תורה ומצוות בכלל – לפעול את החיבור בין רוחניות וגשמיות – התחזקה עוד יותר על-ידי גילוי תורת החסידות, שענינה הוא – לפעול ולגלות את החיבור והיחוד של אלקות עם העולם: ע"י גילוי פנימיות התורה – סתים דאורייתא¹⁰³ – כפי שנתגלה בתורת החסידות, נפעל החיבור של סתים דקוב"ה עם סתים דישאל¹⁰³, וזה גם נותן את הכח להפוך את המטה של גשמיות העולם, שהי' כלי לגילוי אלקות, לגליא דקוב"ה, וגם לסתים דקוב"ה.

ובמיוחד – על-ידי גילוי תורת חסידות חב"ד [שהיא מגלה את עצם פנימיות התורה¹¹⁹], שמביאה אלקות בהתלבשות בהבנה והשגה של חכמה, בינה ודעת, באופן של „יתפרנסון מיני“¹²⁰, שיובן גם בשכל האדם (הנברא הנוצר והנפעל), ועד גם בשכל של נפש הבהמית („חרנה“), ועד שיובן גם בשכל של אומות העולם („עשו“). ובלשון

(116) ירמ' לא, כא.

(117) ראה תענית והגיגה שם ש„אבריו של אדם“ מעידים על האדם. וע"פ המבואר בפנים (ובהערה 113) שלע"ל תגלה גשמיות בכלל רצון העליון, יש לתווך זה עם הפירוש ש„אבני ביתו של אדם וקורות ביתו של אדם מעידים בו“. – ולהעיר, שהובאו שם עוד ב' דיעות: „מלאכי השרת המלוין לו לאדם“, „נשמתו של האדם“.

(118) המשך וככה תרל"ז פצ"א-ב. וראה גם ס' השיחות תורת שלום ס"ע 127 ואילך. סה"מ קונטרסים ח"ב תיג, ב. ובכ"מ.

(119) דברי כ"ק אדנ"ע י"ט כסלו עטר"ת. הובא ונת' בדה"פ פדה בשלום תרפ"ה (ע' עט).

(120) ל' התקו"ז ת"ו בסופו. וראה הקדמת המק"מ לספרו. כסא מלך לתקו"ז שם. ועוד.

הידוע¹²¹ – „יפוצו מעינותיך חוצה“, שמעינות החסידות (של הבעש"ט) עצמם יתפשטו (עד לאופן של „יפוצו“) בחוצה¹²², עד לחוצה שאין חוצה ממנו, שגם טבע העולם וגם „חוצה“ יהיו כלי, ועד אשר יתאחדו עם אלקות.

ויש לומר, שלכן עיקר גילוי תורת החסידות הוא בחודש כסלו, כידיוע¹²³ שכסלו, החודש השלישי מחודשי החורף, הוא כנגד וקשור עם חודש סיון, החודש השלישי של חודשי הקיץ, ששלישי הרי הוא קשור עם מתן-תורה: חודש סיון (ירחא תליתא¹²⁴) הוא הזמן של מתן תורה, גילוי תורת הנגלה, וחודש כסלו (השלישי בחורף) הוא הזמן של גילוי פנימיות התורה.

בחודש הזה ישנם כמה ימים מיוחדים בדברי ימי החסידות: י"ט כסלו, חג הגאולה של אדמו"ר הזקן, מייסד תורת חסידות חב"ד (נוסף על זה שהוא יום ההילולא של המגיד), הוא „ראש השנה לחסידות“¹²⁵, וכידיוע¹²⁶ שאז „לאחרי פטרבורג“ החל עיקר הענין של „יפוצו מעינותיך חוצה“. ט' כסלו – יום ההולדת ויום ההילולא של הנשיא השני של חב"ד, אדמו"ר האמצעי. יו"ד כסלו – חג הגאולה שלו. וגם לחנוכה בסוף חודש

(121) משלי ה, ט"ז. אגה"ק דהבעש"ט – נדפסה בכתר שם טוב בתחלתו. ובכ"מ.

(122) ראה לקו"ש ח"ה ע' 432. ח"י ע' 106 ואילך. חט"ו ע' 283. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1119 ואילך. ועוד.

(123) ראה שיחת י"ט כסלו (ליל ב') תרפ"ט. לקוטי לוי"צ אג"ק ע' רה. ע' ריו. ועוד.

(124) שבת פח, א.

(125) מכתב כ"ק אדנ"ע (אגרות קודש שלו ח"א ע' רנט, וש"נ. „היום יום“ בתחלתו). וראה לקו"ד ח"ד תשנ"ט, ב ואילך.

(126) ס' השיחות תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

ע"י יעקב:

מבואר בחסידות¹⁰⁶, שיעקב הוא בחינת תיקון ועשו בחינת תהו, ויעקב שלח מלאכים לעשו כיון שחשב שעשו נתברר כבר, וממילא יכול להיות החיבור וההתאחדות של אורות מרובים (וכלים) דתהו (עשו), עם אורות (וכלים) מרובים דתיקון, שזהו שלימות הברור של גשמי העולם, שנעשה, "כלי", ויותר מזה – שמתאחד באחדות גמורה עם הרוחניות, על-ידי גילוי העצמות שלמעלה מתהו ותיקון, שכל ענינם הוא גילוי עצמותו ית', שמצד בחינה זו הרי הם דבר אחד ממש.

[אלא שבפועל עשו לא הי' מוכן אז; שזהו דוקא בזמן הגאולה האמיתית והשלימה, כמו שכתוב¹⁰⁷: "עד אשר אבוא אל אדוני שעירה" – "ואימתי ילך בימי המשיח שנאמר¹⁰⁸ ועלו מושעים בהר ציון לשפוט את הר עשו"¹⁰⁹ וכדלקמן סעיף יח].

יג. שתי פרשיות הנ"ל (ויצא וישלח) בעבודת יעקב אבינו – שהם המקומות הראשונים בתורה בהם נתבאר סדר העבודה למטה – מגלות את תוכן ותכלית כללות העבודה בתורה ומצוות (ובפרט לאחר מתן תורה): כדי לברר ולזכך את גשמי העולם והעולם, ולעשותה "כלי" לרוחניות הנשמה, עד שהגשמי עוצמה מגלה את הכח הפועל בנפעל ונעשית דבר אחד והמשך אחד של הרוחניות, ועד – דירה לו יתברך בתחתונים, לו לעצמותו.

כפי שהי' בשלימות הגילוי בגאולה

(106) תו"א ר"פ וישלח. ובארוכה – תו"ח שם. ובכ"מ.

(107) וישלח לג, יד.

(108) עובדי"א, כא.

(109) פרש"י וישלח שם.

האמיתית והשלימה, "שאו יזדכך גשמי העולם והעולם ויכלול לקבל גילוי אור ה"¹⁰⁹, "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר"¹¹⁰, הבשר עצמו יראה אלקות¹¹¹, מכיון שתהי' שלימות גילוי כח הפועל בנפעל, עד אשר אדרבה – "אבן מקיר תזעק גו"¹¹², הנפעל הגשמי (דומם (אבן), צומח¹¹³ וחי, ועאכו"כ גוף האדם¹¹⁴), גשמי עוצמה (שעל-ידה מתגלה כח העצמות) תגלה בקול צעקה את כח הפועל (הרוחני) ורצון העליון¹¹⁵ בכל העולם, ע"ד

(110) ישע"י מ, ה.

(111) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 63. ובכ"מ.

(112) חבקוק ב, יא. וראה תענית יא, א. הגיגה טו, א.

(113) ראה מדרש תהלים עג בסופו. יל"ש ירמיה' רמז שטו בסופו. – ואף שבמקומות אלו ושבהערה הקודמת התוכן הוא בענין בלתי רצוי, הרי מובן במכ"ש וק"ו שמרובה מדה טובה (ראה סוטה יא, א. ועוד) – בגילוי כח הפועל בנפעל ורצון ה' לטוב.

(114) וראה מדרש תהלים שם שלפני דרשה זו מבאר הענין ד"נקבה תסובב גבר".

(115) ועד שם, "אבן" נעשית, "בית אלקים" (כנ"ל בפנים), ומ"קיר" נעשה קיר דקדושה (ראה ספר הליקוטים ד"א צ"צ ערך קיר, וש"ג), ע"ד "ויסב חוקי" פניו אל הקיר ויתפלל אל ה'" (ישע"י לח, ב. ועד"ז במלכים ב' כ, ב), הקשור עם גילוי המשיח (ש"ב בקיש הקב"ה לעשות חוקי' משיח" * (סנהדרין צד, א), ותפלת חוקי' היתה ג' ימים לפני מפלת סנחריב (רש"י ומצוד"ד מלכים וישע"י שם), ו"קיר" הוא בגימטריא ש"י – שע"י קיר הגשמי (יש הגשמי שמתאחד עם יש האמיתי) נמשכות כל ההמשכות הרוחניים בהש"י עולמות, ש"י גם מלשון מתנה, היינו ההמשכות הכי נעלות שבאים למעלה בדרך מתנה.

(*) ובקשתו ורצונו של הקב"ה (שמחשבתו חשיבה מעשה) בודאי מתקיימת בפועל, ע"ז שחזק"י מתחבר ומתאחד עם דוד מלכא משיחא (שהוא ה"י מזרעו). – ולהעיר ממה שאמר חזק"י "אני ישן על מטתי" (איכ"ר פתיחתא ל. שם פ"ד, טו. וראה גם זח"א קצח, ב).

ומתגלה בשעת עמידה ושיבה), משא"כ מצד עצמות ומהות, מעלה ומטה שווים ממש (כנ"ל).

ובהמשך לזה – "ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים"⁸⁰, בית ודירה לו ית', והדר בדירה מתגלה שם בכל עצמותו⁸¹.

וכל זה הביא אחר-כך [לאחר הקמת המצבה כדלקמן ס"י] את יעקב לנדוד את נדדו, עד סיומו – "כל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך"⁸² על-ידי גילוי העצמות, נתגלה ש"כל אשר תתן לי" – גשמי ורוחניות גם יחד – הרי הם בבחינת "עשר אעשרנו", ספירת הכתר⁸³, ועוד יותר – "לך" לעצמותך, כיון שכל המציאות של "כל אשר תתן לי" היא רק "לך", גילוי עצמותו ית'⁸⁴.

ט. ע"פ הנ"ל יובן גם הענין של "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא":

על "וישם מראשותיו" מפרש רש"י: "עשאו כמין מרזב סביב לראשו שירא

(80) פרשתנו שם, יז.

(81) ראה המשך תרס"ו ס"ע ג. ובכ"מ – נסמנו בסה"מ מלוך ח"ב ע' רמא הערה 32.

(82) פרשתנו שם, כב.

(83) ראה תו"א פרשתנו כב, ד. ובכ"מ.

(84) עפ"ז י"ל עוד פירוש ב, ויצא יעקב מבאר שבע וילך גו" (נוסף לב' האופנים בהפירוש שזה קאי על ירידה מלמעלה"ט: מבינה למלכות, ממלכות לבי"ע) – הליכה ועלי' מלמטה למעלה: מבחי' המלכות או בחי' הבינה (באר שבע) לבחי' הכתר ועד לעצומה (שלמעלה מבאר שבע ומחרנה), שמגיעים לזה דוקא ע"י "וילך חרנה". ויש לומר שב' פירושים אלו הם בהתאם לב' הענינים שבפנים: בתחלה העבודה למטה (חרנה) היא בדרך מלמעלה למטה, גילוי הנשמה בהגוף, שעושה נשמתו עיקר וגופו טפל, ואח"כ מגלים המעלה דכח העצמות שבהגוף, שע"ז נעשית עלי' גם בהנשמה, וזהו ע"ד "ויצא גו" מלמלמ"ע.

העצמות (בבית המקדש, ובפרט בקודש הקדשים, שבו הי' מונח הארון שמקומו אינו מן המדה"ה) – דבר זה הביא ל"וישכב" למעלותא, להתאחדות גמורה של מטה ומעלה⁷⁵ על-ידי גילוי העצמות. וזהו מה שהפסוק ממשיך תיכף⁷⁶ – "ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו, והנה ה' ניצב עליו וגו'", החיבור והאחדות בין "ארצה" ו"השמימה" על-ידי עצמותו ומהותו, ובדרך ממיילא נמצאים שם גם כל המלאכים.

ויש לומר, שזהו גם הביאור בפנימיות הענינים, על שש"ו ויקץ יעקב משנתו" אוי, ויאמר אכן יש הוי' במקום הזה ואנכי לא ידעתי⁷⁷ – שהגילוי דשם, הוי" (שם העצם)⁷⁸ הוא למעלה מבחינת ה"ידיעה"⁷⁹, כיון שידיעה הוא גדר של "מעלה" (ידיעה הרי קשורה עם מוחין שבראש, שניכר

(74) יומא כא, א. וש"נ.

(75) שהרי גם אופן שכיבתו של יעקב היתה בהשוואה בין הראש והרגל, מכיון שלא שם אבן תחת ראשו, כדיוק לשון רש"י עה"פ "עשאו כמין מרזב סביב לראשו" * (אף שממשיך "עלי יניח צדיק את ראשו כו") – כמבואר במפרשי רש"י (ראה רא"ם (בפ"י הב'), משכיל לדוד, גו"א, דברי מהר"א ועוד, לפרש"י שם. אבל בחדא"ג מהרש"א חולין צא, ב. בנחלת יעקב, ובבאר בשדה לפרש"י שם פירשו שיעקב שם אבן גם תחת ראשו. וכ"ה בכ"מ).

(76) פרשתנו כה, יב"ג.

(77) שם, טו.

(78) כס"מ הל' ע"ז פ"ב ה"ז. פרדס ש"י"ט. מו"נ ח"א פס"א ואילך. עיקרים מאמר ב' פכ"ח.

(79) ראה פנים יפות כאן.

(*) ובפרט שמשנה מלשון המדרש (ב"ר פרשתנו שבהערה 50) "נתן תחת ראשו". – ולהעיר שגם בפרש"י לב"ר שם משמע שחפירוש במדרש הוא סביב ראשו (אבל ראה חזא"ג שבפנים ההערה). וכן מפורש ב"פ"ר לב"ר שם.

מפני חיות רעות⁸⁵, התחילו מריבות זו את זו וזאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו וזאת אומרת עלי יניח, מיד עשאן הקב"ה אבן אחת כו"⁸⁶.

אע"פ שלכאורה, "מה מועיל המרוב סביב לראשו הלא יוכלו חיות רעות לשלוט בשאר גופו"⁸⁷ – מסבירים המפרשים⁸⁸, שאמנם כוונת רש"י שיעקב הקיף את כל גופו באבנים, ולכן גם דייק בלשונו⁸⁹, "מרוב", שזהו⁹⁰ "שם צינור קטן שיצא מן המוחילה". לא שייך מרוב אלא כשיש שם מוחילה⁹¹.

אבל עדיין צריך להבין: (א) לפי הנ"ל, מדוע מדגיש הפסוק (וכן בפירוש רש"י) "וישם מראשותיו"⁹²? (ב) בגוף הענין: במה מתבטאת ההצלה מהחיות על-ידי עשיית מרוב, הרי חיות רעות יכולות לקפוץ מעל המרוב⁹³, כנראה במוחש?

י"ד. ויש לומר הביאור בזה – על דרך החסידות⁹⁴:

(85) מב"ר שבהערה 50.

(86) מחולין צא, ב.

(87) ל' הדברי דוד (להט"ו) לפרש"י כאן (הובא באוה"ת פרשתנו קעג, סע"א. ש"ח כאן). וכן הקשה במשכיל לדוד שם. יפ"ת לבר"ר שם. דברי מהר"א עה"ת שם. וראה גם באר בשדה לפרש"י כאן.

(88) דברי דוד, משכיל לדוד, ודברי מהר"א עה"ת שם.

(89) ראה משנה ב"ב נח, ב ובפרש"י.

(90) ל' המשכיל לדוד שם.

(91) ובבאר בשדה שם, שגופו אפשר שסכהו במידי אחרינא. . . אבל ראשו הוצרך להניח תוך המרוב כדי שיוכל להנשים. וביפ"ת שם, ש"לא חשש פן תקרבנה החיות לשאר גופו כי אז ירגיש בהן ויקום כנגדן כו". ולכאורה דוחק הוא. ואכ"מ.

(92) וראה מ"ש בדברי דוד שם. ואכ"מ.

(93) כמו שהקשה בס' מאור ושמם עה"ת כאן.

(94) ראה גם הביאור באוה"ת שם (אלא שאינו מבאר בפירוש השייכות לראשו דוקא). וראה (באו"א) לקו"ש ח"א ע' 61 ואילך.

פעולתו של יעקב ב, ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו" היתה עבודה רוחנית – הוא המשיך וגילה במציאותו הגשמית את אור הנשמה בתוקף גדול, שזהו ענין האבנים (תוקף). וכאשר מתגלית במציאות הגשמית מציאותה האמיתית (הנשמה), אזי אין להעלם והסתר של הגשמיות שום תפיסת מקום, ממילא לא יכולות חיות רעות להזיק ליעקב⁹⁵.

והיות ש, מקום משכן נפש האלקית הוא במוחין שבראש, ומשם מתפשטת לכל האיברים⁹⁶ – לכן עיקר גילוי תוקף הנשמה והרוחניות – "אבנים" – דוקא ב, מוחין שבראש, "מראשותיו".

וזהו שרש"י ממשיך – "התחילו מריבות זו את זו וזאת אומרת עלי יניח צדיק ראשו וזאת אומרת עלי יניח":

המריבה היתה (כפי שמסבירים המפרשים⁹⁷) בין האבנים שבמרוב, אשר היו, סביב ראשו, עם האבנים שבמוחילה, שהיו סביב גופו. ותוכן המריבה ה' – "עלי יניח צדיק את ראשו כו". כלומר, שתוקף (ענין האבנים) גילוי הקדושה בחלק הגוף של יעקב יהי' כמו תוקף (אבנים) הגילוי בחלק הראש של יעקב, "מקום משכן נפש האלקית".

"מיד עשאן הקב"ה אבן אחת" – גילוי תוקף הקדושה (אבנים) נעשה שווה בחלק הראש של יעקב כמו בחלק הגוף של יעקב, תכלית ושלמות החיבור

(95) וע"ד משאח"ל דכשניכר צלם האלקים על האדם אין החיות יכולין להזיקו (ראה חז"א קצא, א. וראה אוה"ת מטות ע' אירסב ואילך. וש"נ).

(96) תניא פ"ט.

(97) משכיל לדוד שם (וראה במפרשי רש"י הנ"ל עוד ביאורים בזה).

ו, מעשה אבות סימן לבנים" – ההשתוות בין חלקו העליון עם חלקו התחתון, באופן שגם ה, "מטה" הוא – (בלשון הכתוב¹⁰⁰ בנוגע למטה), מטה האלקים בידו, שעל-ידו הוא פועל את כל האותות והמופתים בארץ מצרים – מלשון מיצר וגבול¹⁰¹, ש"מן המיצר קראתי י"ה¹⁰², נעשה, "ענני במרחב י"ה¹⁰² – גילוי מרחב העצמי דעצמות ומהות, כיון ששלמות הברור של המטה נפעלת דוקא על-ידי גילוי העצמות שלמעלה ממעלה ומטה; פשיטות העצמות הקשורה ומאוחדת עם פשיטותו של יהודי, ובלשון הידוע¹⁰³ – "ישראל וקוב"ה כולא חד" (כמדובר בארוכה בהתוועדות שלפני זה¹⁰⁴).

יב. כיון שעיקר עבודת יעקב בחרן המסופרת בפרשת ויצא היתה בנוגע לעצמו – גילוי והתאחדות הנשמה והגוף, "מטתו שלימה" – והרי הפעולה האמורה צריכה להיות בשלימות גם בנוגע לעולם¹⁰⁵ – באים בהמשך לזה לפרשת "וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום", המדברת בעיקר על בירור העולם (עשו)

וההתאחדות של "מעלה" ו, "מטה" בתור "אבן אחת", על-ידי גילוי העצמות, שאז ה' "וישכב במקום ההוא", השתוות הראש והרגל. [ופשיטא שאז אין נתינת מקום כלל להזיק החיות, ואדרבא⁹⁸].

ומכיון שגילוי העצמות נעשה דוקא על-ידי הנידח (ל, "מטה" [כיון שגילוי אלקות ב, "מעלה" הרי הוא גם מצד בחינת הגילויים, ודוקא ה, "מטה" – היות שגדרו הוא, "העלם" – מעורר המשכת גילוי העצמות שאינו מוגדר בגדרים של העלם וגילוי], לכן נפעל תוקף הקדושה האמיתי (גילוי העצמות) על-ידי אבנים, בחינת "דומם". וזה נעשה אחר כך, "מצבה" – "והאבן הזאת אשר שמת מצבה יהי' בית אלקים"⁹⁹, בית ודירה לו ית', לעצמותו.

יא. ע"פ כל הנ"ל מובן הכח המיוחד שה' ליעקב בבואו לחרן, שעל-ידו ה' ביכולתו להתגבר על ההעלם של חרן, ועוד יותר – לחבר ולאחד מעלה ומטה, נשמה וגוף, על-ידי גילוי העצמות.

והיות שחידוש זה נפעל על-ידי הירידה בחרן, לכן העמיד יעקב את י"ב שבטי י"ה דוקא בחרן, ועד לאופן ש, "מטתו שלימה".

ולהוסיף, שע"פ הנ"ל מובן דיוק לשון חז"ל¹⁰⁰, "מטתו שלימה" (ולא, "תולדותיו" וכיו"ב) – גם מלשון וענין, "מטה" (תחתון), שגם ה, "מטה" (תחתון) בשלימות, ועד יתירה מזה – שגם במצב השכיבה (על המטה), שאז הרי ראשו וגופו ורגלו בהשוואה, הוא מגלה כיצד "מטתו" שלימה – שלימות גילוי העצמות, המשווה קטן וגדול. ודבר זה נפעל דוקא בחרן (מטה)¹⁰¹.

(98) ולהעיר מהיעדר דלע"ל, וגר זאב עם כבש גו' לא ירעו ולא ישחיתו גו' כי מלאה הארץ דעה את ה' גו' (ישעי' יא, ו ואילך).

(99) ויש להמתק זה – עפ"מ שנת' לעיל ס"ט

וזהו"ע התאחדות האבנים יחד – כדאייתא במדרש

(תנחומא עה"פ) "כיון שהשכים בבוקר מצא (יעקב) את האבנים כולם אבן אחת, נתבשר שמטתו שלימה. . . כשם שהאבנים האלו נעשו כולן אחת כך בניך כולם צדיקים". וראה גם ב"ר שבהערה 50. פדר"א פל"ה (הובא ברמב"ן פרשתנו כח, יז).

(100) שמות ד, כ.

(101) ראה חז"א וארא נז, ב ואילך. בשלח סד, א"ב. יתרו עא, ג ואילך. ובכ"מ.

(102) תהלים קיח, ה.

(103) ראה חז"ג עג, א.

(104) שיחת ש"פ תולדות (סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 116 (לעיל ע' 69) ואילך).

(105) ראה אוה"ת ר"פ וישלח (רלא, א), שבידור לבן (בפ' ויצא) הוא ק"נ, ובירור עשו (בפ' וישלח) – גק"ה ט. וראה סד"ה וישלח תרס"ו. תרע"ג. ד"ה עם לבן גרתי תשמ"ב.